

KONFERENCE K JUBILEU LUDVÍKA KUBY

U příležitosti padesátého výročí od úmrtí Ludvíka Kuby, byla v polském Opolí ve dnech 16. a 17. listopadu 2006 uspořádaná konference *Slovanský svět v očích badatelů a publicistů 19. a 20. století*. Setkání, jehož se zúčastnili badatelé z Polska, České republiky, Slovenska, Srbska, Slovinska, Bulharska a Lužice, nereflektovalo pouze činnost významného českého spisovatele, folkloristy a malíře, bylo naopak pojato širě. Organizace se ujala Opolská univerzita, v jejíž prostorách se konference konala, dále budyšínská Lužickosrbská matice, Etnologický ústav AV ČR a Polsko-lužickosrbské sdružení Pro Lusatia.

V úvodním referátu *Slovanský svět ve slovinské etnologii* se **Ingrid Slavec Gradišnik** z Ústavu pro slovinský národopis v Ljubljani snažila prismatem etnologie objasnit chápání stěžejního pojmu tématu konference, tedy „slovanského světa“. Další výklad ukázal, že její národopisné pojetí se nijak neliší od toho, jak tento termín chápou filologové; vymezila jej společným jazykovým, literárním a historickým územím a především vědomým kolektivním ztotožněním se s tímto kulturním prostorem jako s vlastním. Tezi ilustrovala příklady takového ztotožnění u národů bývalé Jugoslávie, které k sobě navzájem poutalo především jejich negativní vymezování vůči sousedním expanzivním kulturám.

Páteří konference byly referáty, které se týkaly činnosti Ludvíka Kuby, jenž se jako první etnolog začal zabývat Slovanstvem jako celkem. Jeho průkopnická monumentální patnáctidílná sbírka *Slovanstvo* ve svých zpěvech opřená z velké části o výsledky vlastní sběratelské činnosti, obsáhla folklórní hudební dědictví všech slovanských národů. Díky ní si Kuba vysloužil často připomínaný přívlastek „zakladatel slovanské hudební folkloristiky“.

Ředitel Etnografického ústavu AV ČR **Lubomír Tyllner** si ve svém referátu *Folkloristické dílo Ludvíka Kuby a současnost* povšimnul různých přístupů ke Kubově folkloristickému dědictví. Zdůraznil, že česká vědecká reflexe díla tohoto badatele a malíře je dosud nepoměrně bohatší v řadách historiků výtvarného umění než mezi hudebními folkloristy. Důvody tohoto nepoměru spatřuje v postavě Josefa Stanislava, kterého česká inteligence jako vědce příliš nepřijala. Stanislav se stal autorem dosud jedině kubovské monografie, jež byla zaměřena čistě folkloristiky. Kuba se tak stal kvůli spojení se Stanislavem mnohým folkloristům podezřelý.

Reflexí etnografického díla Ludvíka Kuby se zabýval také **Petr Ch. Kalina** – v příspěvku *Lud-*

vík Kuba a lužickosrbské housle zhodnotil badatelův přínos v oblasti výzkumu lužickosrbských strunných nástrojů pro lidovou hudbu. Kubovy lužickosrbské cesty připadly na přelom 19. a 20. století, což je doba, kdy tyto nástroje již rychle mizely z každodenního života vesničanů. Kubovo zdařilé zachycení tohoto etnoorganologického fenoménu (které bylo provedeno jak v rovině výtvarné, hudebně-sběratelské i etnograficko-literární) je velmi cenným pramenem poznání poslední fáze života těchto unikátních chordofonů.

Zápisy čtyř stovek písní, které Ludvík Kuba vytvořil na jihoslovanském území, zhodnotila **Mirjana Zakić** z bělehradské Fakulty múzických umění. Uvedla, že první z těchto zápisů byly provedeny v Černé hoře. Na území Srbska vytvořil Kuba pouze čtyři melodické zápisy, jež se ukázaly jako písně, které jsou na srbském území nevíce rozšířené. Zmíněny byly i záznamy z Bosny a Hercegoviny. Referentka vysoko ocenila technickou stránku Kubových záznamů, která znamenala novum co do kvality notových zápisů podle sluchu. Příspěvek srbské badatelky se kriticky zmínil také o nedostacích v oblasti Kubovy systematizace nasbíraného materiálu a jeho problematické regionální výběrovosti.

Etnografický i umělecký význam Ludvíka Kuby nelze omezit pouze na hudbu a je velká škoda, že na rozdíl od konference věnované jubileu sto čtyřiceti let od Kubova narození (Budyšin 2003), se z příspěvků opolského setkání dotknul ostatních aktivit tohoto folkloristy, spisovatele a malíře pouze **Jurij Luščanski** z Lužickosrbské matice. Ten při hledání tématu pro svůj referát zužitkoval dvě aktuální výročí – padesát let od smrti Ludvíka Kuby a sto padesáté jubileum narození lužickosrbského básníka Jakuba Barta-Čišinského – a pohovořil o vzájemných kontaktech obou umělců. Konstatoval, že je zachována pouze Kubova reflexe Čišinského činnosti. Texty Jakuba Barta-Čišinského o Ludvíku Kubovi nejspíš také existovaly, dosud se je však nepodařilo vypátrat. Jurij Luščanski, který dlouhodobě badá nad aspekty Kubova výtvarného díla, ve svém referátu také vyslovil hypotézu, že známý Kubův portrét Jakuba Barta-Čišinského nejspíš není jediný – v minulosti prý mohly existovat dva.

Další referující se v souladu s tématem konference věnovali jednotlivým osobnostem, které svůj badatelský zájem obrátili k nejrůznějším fenoménům slovanského světa. **Jaroslav Otčenášek** z Etnografického ústavu AV ČR hovořil v referátu *Sběratelské období V. Tilleho* o sbírání lidové sloves-

nosti a představil folkloristickou činnost Tilleho, který proslul především jako folklórní komparatista se zaměřením na pohádky a pověsti. **Nikolina Prokopjeva** informovala o současném bulharském skladateli a etnomuzikologovi Nikolaji Kaufmanovi – o jeho sběratelské a komparatistické činnosti a zájmu o proměny písní bulharských vystěhovalců. Obrysy činnosti Poláka Jana Michala Rozwadowského připomněli **Mariusz Patelski** a **Joanna Maksym Benzew** z domácí univerzity.

Měrčín Völkel z Lužickosrbské matice referoval o lužickosrbských tématech v literárním díle bulharského spisovatele Kířila Christova inspirované Lužici, které vzniklo po cestách v letech 1906–07 a 1922. Vliv na lužickou tematiku v tvorbě K. Christova měl mj. český sorabista Josef Páta. Ten je slavistické veřejnosti znám především jako badatel, který se zabýval lužickosrbským jazykem. Opomíjený fakt, že v Pátově sorabistické činnosti hrál značnou úlohu také zájem o hudbu, připomenulo vystoupení **Viktora Velka** z Ústavu hudební vědy FF MU – Páta organizoval v Praze lužickosrbské hudební večery, na nichž zněly především skladby Bjarnata Krawce, překládal texty o lužickosrbské hudbě a několik hudebních statí sám napsal.

Pracovnice Muzikologického ústavu Srbské akademie věd **Danka Laji-Mihajlović**, pojímající filologii v širokém kontextu a řadící do oblasti svého zájmu i lidovou slovesnost, hovořila o Vukovi Karadžičovi a především o výzkumech epických písní jeho pokračovatele Matije Murka. Zdůraznila, že jako první na srbském teritoriu používal precizních zápisů, které obsahovaly i slovní popis způsobu interpretace, což umožňuje vytvoření typologie regionálních odlišností, která písňový materiál nesytematizuje pouze na základě vnitřní struktury těchto hudebně-textových útvarů.

Zájem česko-viděnského slavisty Josefa Karáska o písemnictví a kulturu Lužických Srbů reflektoval **Marcel Černý** ze Slovanského ústavu AV ČR. Zdůraznil zejména Karáskovu spolupráci s Arnoštem Mukou při posuzování Mukovy dolnosrbské mluvnice. Výsledky svého bádání tiskl Karásek zejména ve Slovanském přehledu. Tento

časopis založil a redigoval Adolf Černý, o kterém poutavě referoval **Petr Kaleta** z Masarykova ústavu AV ČR. Shrnul genezi mnohostranných zájmů Černého o lužickosrbský národopis (od lidové písně přes mytologii a zvykosloví až po materiální kulturu) a jeho takřka celoživotní náklonnost ke kultuře Lužických Srbů. Třicet ročníků bratislavského sborníku *Ethnologica Slovaca et Slavica*, který je významnou publikační platformou etnologů, kteří se zabývají problematikou slovanských národů, představila jeho výkonná redaktorka **Magda Paríková** z Univerzity Komenského v Bratislavě.

Zkrácený druhý jednací den konference ovládl až na jednu výjimku domácí referenti. **Zbigniew Kościów** hovořil o polských epizodách v tvorbě lužickosrbského skladatele Jurije Pilka; podotkl, že jeho tvorba má řadu styčných bodů s dílem Fryderyka Chopina. **Kornelia Lach** představila kulturně-osvětovou a společensko-politickou práci Josefa Hlubka na moravsko-slezském pohraničí, **Krzysztof Sznotala** zevrubně analyzoval vědecká východiska Jana Czekanowského a vliv jeho badatelských výsledků na teorii geneze Slovanů popsanou ve studii *Etnogeneze národů Evropy* Wojciecha Kóčky. **Piotr Palys** obsírně představil zrod knihy Wilhelma Boguslawského *Nárys dějin Lužických Srbů*, která je polemikou s německou teorií germánské vyšší rasy a naopak staví Lužické Srby pro jejich morální a intelektuální kvality nad Germány. **Měrko Šolta** ve svém příspěvku hovořil o slovanském osídlení středověkého Budyšina.

Významné výročí Ludvíka Kuby prošlo na našem území takřka bez povšimnutí. Žádná česká instituce bohužel neuspořádala na domácí půdě významnější vědecké setkání. Podobnou situaci jsme zažili v roce 2003, kdy uplynulo sto čtyřicet let od Kubova narození a kdy se jediné mezinárodní vědecké sympózium konalo v lužickosrbském Budyšině. Opolská konference byla zdařilým uctěním památky tohoto stále ještě nedoceneného českého badatele. Měla však jednu zásadní slabinu: účastníci neměli vůbec prostor pro diskusi, proto se o přednesených příspěvcích debatovalo pouze v kuloárech.

Petr Ch. Kalina, Agnieszka Szafranska

MORÁLKA A LITERATURA: OBJEVY A ÚSKALÍ

Jako výstup grantového projektu *Reflexie morálky na Slovensku* vychází rozsáhlý sborník **Vasil Gluchman a kolektiv: Morálka minulosti z pohľadu súčasnosti (Slovensko v európskom a svetovom kontexte konca 19. storočia a prvej polovice 20.**

storočia), Acta Universitatis Philosophicae Universitatis Prešovensis, Prešov 2006, 402 s., který nese všechny znaky komplexního bádání, jeho úspěchů i úskalí. Kromě úvodní partie, pod níž se podepsal hlavní autor Vasil Gluchman a Viera Bilasová